

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Піх Юлії Андріївни

«Загальна характеристика секуляризації і десекуляризації правових систем релігійного типу»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень

Актуальність обраної теми дослідження, як і будь-якої іншої теоретичної теми, зумовлена насамперед її значенням для науки, зміст котрої збагачується за рахунок вироблених нових знань. Так, завдяки здійсненій дисертанткою дослідницькій роботі, загальна теорія держави і права поповнила свій зміст новими знаннями про відносини, що виникають у процесі впливу секуляризації і десекуляризації правових систем релігійного типу в контексті динамічного розвитку правової системи.

Актуальність дослідженої теми полягає в тому, що поряд із правом релігія є важливим соціальним регулятором поведінки людей. Водночас значущість місця і ролі віросповідного компонента в державному і громадському житті суспільства визначає необхідність, з погляду юриспруденції, концептуально визначити сферу впливу релігійних норм на процеси правотворення в сучасному світі, вдосконалення чинного законодавства України, що стосується віросповідної політики, свободи совісті, діяльності релігійних організацій з урахуванням сучасних вимог законодавчого регулювання цих питань. Окрім того, актуальність теми зумовлена процесами, що відбуваються нині в державі, які й призвели до потреби звернутися до теоретико-правового дослідження впливу християнських норм (як чинника правотворення) на позитивне право.

Як свідчать матеріали дисертації (с. 20), робота виконана відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених Національною академією правових наук України 03 березня

2016 р. № 14-10, а також у контексті наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ: «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (Державний реєстраційний номер 0113U002433) та «Проблеми реформування правової системи України» (Державний реєстраційний номер 0113U007492).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Сформульовані авторкою наукові положення, висновки і рекомендації обґрунтовані. Вони базуються на позиціях гармонійного поєднання наукових досягнень минулих років та сучасних методологічних підходів до пізнання державно-правових явищ. Загальнотеоретичні аспекти секуляризації і десекуляризації правових систем релігійного типу досліджувалися з урахуванням останніх досягнень вітчизняної і світової теоретико-правової думки. Основу наукового аналізу змісту і форм релігійно-правових відносин у контексті сучасних загальнотеоретичних поглядів на право і державу становлять загальні та спеціальні методи, якими послуговується сучасна теоретико-правова наука.

Обґрунтованість одержаних автором наукових результатів підтверджується також використаною нею широкою джерельною базою (загалом 409 одиниць) та проведеною роботою щодо систематизації джерел та визначення підходів до оцінки інформації, що в них містяться. **Достовірність** наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друку, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Достовірність одержаних результатів підтверджується також не тільки їх суто науковою значущістю, а й практичною затребуваністю на сучасному етапі, зокрема для вдосконалення чинного національного законодавства в тій його частині, що стосується вирішення завдань організації й діяльності органів держави і міжнародних інстанцій із захисту прав людини і громадянина як основи для побудови правової держави.

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею. Усі

теоретичні висновки і практичні рекомендації дослідження сформульовано особисто на основі авторського переосмислення проблем християнських засад позитивного права. При використанні матеріалів інших дослідників зроблено відповідні посилання.

Наукова новизна дисертаційної роботи охоплює низку положень:

- новим в дисертації, що захищається є те, що проведено комплексне дослідження спільних рис і відмінностей світських та релігійних правових систем як форм свідомості й суспільних регуляторів з урахуванням їх генезису, сфери регулювання, структури норм, лінгвістичних особливостей, суб'єктного складу, формального, інституційного, функціонального, ціннісного аспектів;

- цікавими є судження авторки щодо класифікації й аналізу форм впливу релігії на формування та розвиток сучасних правових систем;;

- дисертантка зазначає, що у процесі розгляду природи дуалізму секуляризація і десекуляризації розвитку правових систем виокремлено в їх структурі норми, що містяться у сакральних текстах певних релігій (релігійні), та корпоративні норми релігійних громад або церков (фікх, рабинське, канонічне право тощо).

Елементи наукової новизни містять також інші положення, що винесені на захист.

Загалом дисертація Ю. А. Піх характеризується високим теоретичним рівнем, має значну наукову цінність. Структура дисертаційної роботи має логічну побудову, ключові проблеми сформульовані досить чітко, наукові положення достатньо обґрунтовані та достовірні. Загальні висновки та висновки з окремих питань теми дослідження мають вагоме значення для науки теорії держави і права.

Повнота викладу одержаних результатів в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення, практичні рекомендації та висновки, сформульовані в процесі дослідження, викладено у 8 публікаціях, з яких 5 - наукові статті, опубліковані у фахових виданнях, та 3 - у збірниках тез виступів на науково-практичних конференціях, семінарах та засіданнях круглих столів.

Автореферат відображає структуру дисертаційної роботи, а його зміст ідентичний основним положенням дисертації.

Зауваження до дисертації. Оцінюючи, загалом, позитивно дисертаційну роботу Ю. А. Піх водночас необхідно звернути увагу на питання, які могли би, на нашу думку, слугувати предметом для дискусії на її прилюдному захисті.

1. Насамперед, як зауваження, варто вказати, що у тексті дисертаційного дослідження авторка оперує термінами «релігія», «християнство», «церква» (с. 25, 31, 44, 67, 91, 99, 113, 176 тощо), не вказуючи на їхні змістові особливості. Відтак, видається необхідним пояснити окреслену ситуацію, адже загальна теорія держави і права потребує уніфікації вживаних термінів задля збереження чіткості понятійно-термінологічного апарату науки.

2. Викликає зауваження полемічного характеру формулювання назви підрозділу 2.2 «Форми взаємодії права та релігії (на прикладі християнства)» (с. 93 дисертації). Адже у тексті підрозділу мова йде, здебільшого, про зміст та співвідношення вказаних форм у регулюванні суспільних відносин, а не про місце означеного питання серед проблем загальної теорії права.

3. Підрозділ 3.1 дисертаційного дослідження Ю. А. Піх має назву «Вплив християнства на формування і розвиток правової систем України», однак у тексті відсутнє авторське трактування поняття «соціально-нормативне регулювання», яке, з огляду на його використання у тексті підрозділу, має ключове значення.

4. І на останок, як спонування до подальшої наукової роботи, слід акцентувати, що цікавим було б проведення порівняльного дослідження впливу на позитивне право окрім християнства ще й інших релігій світу (мусульманства, буддизму тощо).

Висновок про відповідність дисертації вимогам законодавства України. Вищенаведені зауваження стосуються лише окремих аспектів дослідження і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Ю. А. Піх «Загальна характеристика секуляризації і десекуляризації правових систем релігійного типу». Вона є завершеною, самостійно

підготовленою дисертанткою кваліфікаційною науковою працею, в якій містяться наукові положення та науково обґрунтовані результати у сфері загальної теорії держави і права, що вирішують важливе наукове завдання, її зміст відповідає паспортів спеціальності 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Таким чином, за актуальністю обраної теми, науковою новизною одержаних результатів, практичним значенням та оформленням дисертаційна робота «Загальна характеристика секуляризації і десекуляризації правових систем релігійного типу» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», що висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а дисертантка – Піх Юлія Андріївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, доцент
в. о. завідувача кафедри загальноправових
та гуманітарних дисциплін
Івано-Франківського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»**

Л. Я. Коритко

Підпис Коритко Л.Я. засвідчую:
Директор Івано-Франківського
юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
кандидат юридичних наук

Р. М. Савчук